

Pawilony w sercach metropolii

Pawilon Nowa Galeria Narodowa (Neue Nationalgalerie) – ostatnia realizacja Miesa van der Rohe

Pawilon Apple Store na Piątej Alei w Nowym Jorku

Pawilon Cepelii jako element kompozycyjny założenia urbanistycznego centrum Warszawy

ABSTRAKT I ARTYKUŁ POD OPIEKĄ MERYTORYCZNĄ ANDRZEJA M. CHOŁDZYŃSKIEGO, ARCHITEKTA

Archiwum: Wikipedia Foto, Simon Menges

Pawilon Nowa Galeria Narodowa (Neue Nationalgalerie)
– ostatnia realizacja Miesa van der Rohe
Projekt: 1968, renowacja Davida Chipperfielda
od 2012 r., prace renowacyjne w latach 2015–2021

Po wielu latach intensywnej renowacji berlińska Nowa Galeria Narodowa (Neue Nationalgalerie), będąca jednym z najważniejszych przykładów architektury XX wieku, ponownie otworzyła swoje drzwi dla odwiedzających. To muzeum, poświęcone sztuce XX i XXI wieku, zostało zaprojektowane przez Miesa van der Rohe i ukończone w 1968 r., zaledwie rok przed jego śmiercią i w czasie zbliżonym do daty otwarcia pawilonu Cepelii w Warszawie. Jest to jednokondygnacyjny, przeszklony budynek, który stanowi realizację jednej z idei przestrzeni uniwersalnej, którą architekt rozwijał w swoich projektach. Zgodnie z tą koncepcją jego budynki miały oferować swobodę aranżacji przestrzeni przez cały okres swego istnienia.

Budynek przeszedł kompleksowy remont – renowację, którą prowadził brytyjski architekt David Chipperfield. Proces rozpoczął się w 2012 r., a z powodu szerokiego zakresu prac budowlanych galeria była zamknięta od 2015 r. do sierpnia 2021 r.

– *Renowacja tego słynnego obiektu była wyjątkowym doświadczeniem i wielkim zaszczytem* – mówi Chipperfield. – *Bliski kontakt z tą niezwykłą strukturą pogłębił jeszcze bardziej mój podziw dla osiągnięć Miesa van der Rohe.*

Renowacja obejmowała między innymi odświeżenie fasady, wymianę panoramicznych przeszkleń, konserwację stalowego zadaszenia oraz naprawę konstrukcji. Cały proces wiązał się

z demontażem 35 000 oryginalnych elementów, które następnie zostały poddane renowacji i naprawione, a później przywrócone na swoje miejsce. Dodatkowo zmodernizowano system wentylacji-klimatyzacji i oświetlenia, poprawiając efektywność energetyczną budynku.

Zmieniono również zagospodarowanie wnętrz – część powierzchni magazynowych oraz zaplecza technicznego przeniesiono do nowych pomieszczeń poziomu podziemnego, uwalniając więcej miejsca dla odwiedzających. Nowy układ przestrzenny poprawił dostęp do szatni i toalet, wprowadzono także nowe funkcjonalności, jak kawiarnia i sklep muzealny. Ponadto zastosowano rozwiązania komunikacyjne, które sprawiają, że muzeum stało się dostępne dla wszystkich.

Renowacja, której koszt wyniósł 124 miliony dolarów, została zwieńczona w 2021 r. wystawą prac Alexandra Caldera – rzeźbiarza, twórcy tzw. sztuki kinetycznej.

Neue Nationalgalerie jest jedynym jego dziełem wzniesionym w Niemczech po II wojnie światowej. Budynek charakteryzuje się stalowym dachem w formie kasetonów, który spoczywa na ośmiu słupach w planie o kształcie równoramiennego krzyża, a wnętrze otacza szklana kurtyna. We wnętrzu znajduje się przestronna przestrzeń, zorganizowana tylko przez dwa bloki instalacyjne i schody prowadzące na dolny poziom. Z kolei na zachodniej stronie budynku, poniżej poziomu głównej kondygnacji, mieści się ogród rzeźb, otoczony murem.

Źródło: <https://www.espazium.ch/de/aktuelles/neue-nationalgalerie-berlin-chipperfield>

Archiwum: apple.com; Aaron Hargreaves / Foster + Partners

Pawilon Apple Store na Piątej Alei w Nowym Jorku Projekt Bohlin Cywinski Jackson z 2006 r. Przebudowa i rozbudowa Foster + Partners 2017–2019 r.

Apple stworzyło swój charakterystyczny pawilon szklany przy Piątej Alei w Nowym Jorku, na rogu Central Parku, w jednej z największych przestrzeni publicznych na świecie. Sklep znajduje się na i pod publicznym placem przy budynku General Motors, zbudowanym w 1968 r. Nowy projekt pawilonu, inspirowany wizją Steve'a Jobsa, która czerpie z ducha innowacji i postępu, jest symbolem marki Apple. Dzięki szklanemu, niemal doskonale transparentnemu sześcianowi o boku długości 32 stóp (9,8 m) stał się jednym z najbardziej rozpoznawalnych elementów miasta – Apple Fifth Avenue przyciąga tłumy turystów. Projekt podkreśla publiczny charakter placu, będącego miejscem spotkań, odpoczynku oraz celebrowania miejskiego stylu życia.

Szklany sześcian umieszczono na rozległym kamiennym stylobacie. W jego nawierzchni osadzono lustrzane soczewki, zwane

Skylenses, które filtrują światło do wnętrza części podziemnej oraz pozwalają na interakcję z panoramą miasta, odbijając niebo oraz otaczający krajobraz.

Pod placem znajduje się przestronna sala, której sufit przypomina chmurę, a system oświetlenia dostosowuje się do pory dnia. Całość zaprojektowana przez Foster + Partners ma na celu stworzenie przestrzeni miejskiej, która jest wtopiona w otoczenie i podkreśla związek między wnętrzem salonu a zewnętrzem przestrzeni miejskiej.

Apple Fifth Avenue został zbudowany po raz pierwszy w 2006 r., zaprojektowany przez Bohlin Cywinski Jackson, a następnie odnowiony w 2011 r. w celu uproszczenia fasady. W latach 2017–2019 obiekt przebudowano według projektu Foster + Partners, zwiększając dwukrotnie powierzchnię handlową i nadając mu nowy wygląd.

Źródło: <https://archiŃea.pl/kultowy-pawilon-apple-store-5th-avenue-w-nowym-jorku/>

Pawilon Cepelii w Warszawie w 1966 r. według projektu Zygmunta Stępińskiego Prace remontowo-renowacyjne z elementami przebudowy i rozbudowy według projektu AMC – Andrzej M. Chołdziński w latach 2022–2024

Pawilon Cepelii, dziś Empik, stanowi przykład pawilonu w projekcie zespołu urbanistycznego powstałego w latach 60. XX wieku, a lokalna otwarta kompozycja urbanistyczna pawilonu Cepelii prowadzi dialog przestrzenny z zespołem zabudowy Ściany Wschodniej. Ściana Wschodnia oraz pawilon Cepelia są fragmentem dziedzictwa okresu polskiego modernizmu.

Kompozycja urbanistyczna Ściany Wschodniej zrealizowana została według projektu Zbigniewa Karpińskiego, Jana Klewina,

Andrzeja Kaliszewskiego z zespołem w latach 1962–1970. Nawiązywała do koncepcji przestrzennej z projektu konkursowego autorstwa Marka Leykama oraz czerpała z wcześniejszych rewolucyjno-ortodoksyjnych założeń planistycznych Macieja Nowickiego z 1945 r. w duchu doktryny modernizmu, zakładających m.in. poszerzenie ulicy Marszałkowskiej.

Zgodnie z założeniami tej koncepcji przestrzennej na południowej granicy kompozycji urbanistycznej zespołu Ściany Wschodniej, w rejonie skrzyżowania ulicy Marszałkowskiej i Alei Jerozolimskich, planowano usytuowanie równoległe do osi Marszałkowskiej, po jej obu stronach, dwóch budynków wysokościowych o wysmukłych, płycinowych proporcjach. Przed jednym z tych budynków, po stronie północno-wschodniej skrzyżowania, przewidziano niski pawilon o regularnym kształcie.

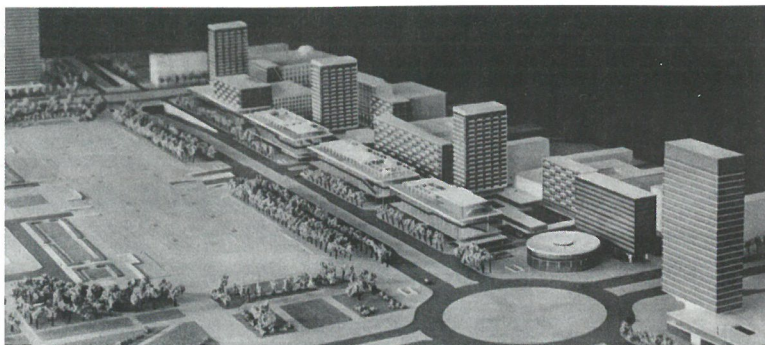
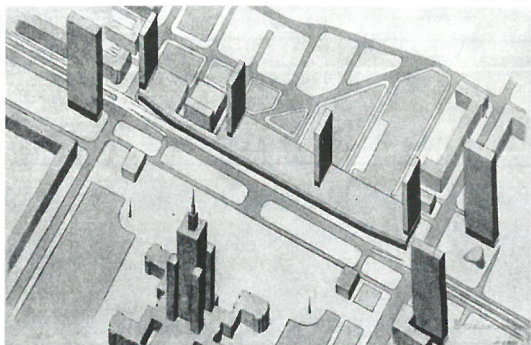
1971

2024

Archiwum: Leszek Lubarski dla AMC

Archiwum: SARP Warszawa

Archiwum: Varsavianista.pl

Z lewej: Aksonometria do projektu konkursowego na Ścianę Wschodnią, Marek Leykam, 1958.

Z prawej: Zespół urbanistyczny Ściana Wschodnia; proj. Zbigniew Karpiński, Jan Klewin, Andrzej Kaliszewski z zespołem; realizacja: 1962–1970.

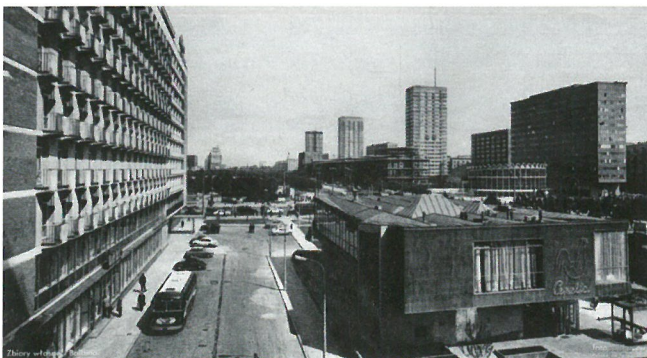
Archiwum: Zbiory Muzeum Warszawy

Autorsstwo nieznane, między 1964 r. a 1966 r.

Z lewej: Wczesne studium architektoniczno-przestrzenne narożnika południowo-zachodniego ulicy Marszałkowskiej i Alei Jerozolimskich: hotel i pawilon „Gallux” – protoplaści Hotelu Metropol i pawilonu Cepelia, projekt Zygmunta Stępińskiego z 1958 r.
Z prawej: pawilon handlowy Cepelia – widok perspektywiczny od narożnika ul. Marszałkowskiej i Alei Jerozolimskich.

Archiwum: fotopolska.eu

Archiwum: Zbiory Muzeum Warszawy. Fot. Teodor Hermaniuk, lata 70.

Z lewej: widok perspektywiczny relacji przestrzennych układu urbanistycznego Ściany Wschodniej i zespołu pawilon Cepelia – Hotel Metropol. Ujęcie pokazuje także oryginalne ukształtowanie dachu i świetlików pawilonu Cepelia, przywołujące na myśl pofałdowany, naturalny krajobraz wsi z dachami domów, który był widoczny z balkonów Hotelu Metropol.
Po prawej: biurowiec Universal jako tło urbanistyczne pawilonu Rotunda.

W przewidzianym do realizacji projekcie niski pawilon o kształcie rotundy przeniesiono na stronę północno-wschodnią skrzyżowania, jako zamknięcie osi widokowej pasażu dla pieszych, nazwanego potem Pasażem Wiecha. Usytuowany w osi symetrii za Rotundą budynek biurowy Universal stanowił jej tło w kompozycji urbanistycznej.

Zygmunt Stępiński, projektując z kolei zagospodarowanie narożnika południowo-zachodniego po przekątnej Rotundy, nawiązał do urbanistyki Ściany Wschodniej i poprzez budynek pawilonu Cepelia wytworzył istotną przestrzenną relację i dialog ze Ścianą Wschodnią.

Pawilon Cepelia także posiada swoje tło urbanistyczne, na które składają się elewacje dwóch modernistycznych budynków: od zachodu jest to Hotel Metropol, a od południa budynek przedsiębiorstwa ORS, obecnie budynek biurowy przy Nowogrodzkiej 35/41.

Budynki te, usytuowane względem siebie pod kątem 90 stopni, kształtują wklęsły narożnik z placem, na którym umieszczono niski, dwukondygnacyjny pawilon o szkieletowej, stalowej konstrukcji o przeźroczystych, szklanych ścianach i piątej rzeźbiarskiej elewacji dachowej – analogicznie jak w przypadku narożnika z Rotundą.

Tekst: arch. Artur Caban dla AMC – Andrzej M. Chołdyński Sp. z o.o. Sp.k.

Bibliografia, źródła:

1. Wikipedia.
2. Nowa Galeria Narodowa (Neue Nationalgalerie) – ostatnie dzieło Miesa van der Rohego po renowacji; tekst: Dorota Łaski, fot. Simon Menges, 2 maja 2021 r. Źródło: <https://www.designalive.pl/>
3. Kultowy pawilon Apple Store 5th Avenue w Nowym Jorku; tekst tm; 18 kwietnia 2023 r. Źródło: <https://archinea.pl/kultowy-pawilon-apple-store-5th-avenue-w-nowym-jorku/>
4. Apple.com.
5. Zbiory fotografii Muzeum Warszawy.
6. Zbiory i publikacje SARP Warszawa.
7. Varsavianista.pl.
8. Fotopolska.eu.
9. Anna Kostrzyńska-Mitosz, Zygmunt Stępiński – architekt odbudowy historycznej Warszawy – Dziekanka, Muzeum Warszawy, 2 grudnia 2024 r.
10. Łukasz Gorczyca, Między dokumentem a wspomnieniem. Archiwum fotograficzne Zygmunta Stępińskiego; Muzeum Warszawy, 6 grudnia 2024 r.
11. Ewa Perlińska-Kobierzyńska, wykład Warszawa Zygmunta Stępińskiego (1908–1982), 11 grudnia 2024 r.